

MITROPOLITUL
ANTONIE DE SUROJ

ADIEREA DUHULUI

Purtarea de grijă față de suflete

Traducere din limba rusă
Monahia Mina

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
2015

Cuprins

Purtarea de grijă față de suflete, călăuzire către Împărăție. Cuvânt de mărturie (Monahia Anastasia).....	9
--	---

Partea I

CĂLĂUZIREA CĂTRE ÎMPĂRĂȚIE

Capitolul 1 – Purtarea de grijă față de suflete	15
Capitolul 2 – Din nou despre purtarea de grijă față de suflete	60
Capitolul 3 – Cuvânt pentru cei care se mântuiesc (9 februarie 1983, Rostov-pe-Don)	91
Capitolul 4 – Despre pregătirea pentru preoție (răspunsuri la întrebări)	96
Capitolul 5 – Preotul în parohie (emisiuni susținute la Radio BBC)	127
Capitolul 6 – Despre practica pastorală (răspunsuri la întrebări)	176

Partea a II-a

DESPRE VIAȚA ÎN DUHUL

Capitolul 1 – Despre viața duhovnicească și duhovnici (Moscova, 11-18 mai 1987)	205
Capitolul 2 – „Frați ai mei, preoți, păziți-vă!” (Convorbire cu Ierom. Ilarion Alfeyev, Londra, 1999)	217
Capitolul 3 – Cuvânt despre paternitatea duhovnicească (cuvânt susținut la Londra, 11 martie 2001)	273
Capitolul 4 – Atitudinea față de duhovnic (răspunsuri la întrebări)	277

Partea a III-a

PREDICI CU OCAZIA DIFERITELOR HIROTONII

Capitolul 1 – Hirotesia întru citeț (25 ianuarie 1981)	303
Capitolul 2 – Cuvânt la hirotonia întru diacon (Paris, 1966)	305

Capitolul 3 – Cuvânt rostit la hirotonia lui David Peyn întru diacon și hirotesia lui Antony Hern întru citeț (<i>Bristole, 8 aprilie 1990</i>)	309
Capitolul 4 – Cuvânt la hirotonia întru preot a lui Mihail Fortunato (<i>Londra, 28 decembrie 1969</i>)	314
Capitolul 5 – Cuvânt la hirotonia întru preot a lui Maxim Nicolski (<i>Oxford, 7 aprilie 1990</i>)	319
Capitolul 6 – Cuvânt rostit cu prilejul sfințirii bisericii din Walsingham și a hirotoniei lui Filip Steer (<i>1 octombrie 1993</i>)	324
Capitolul 7 – Cuvânt rostit a doua zi, duminică, 2 octombrie, după Sfânta Liturghie, în biserica din Londra	329
Capitolul 8 – Cuvânt rostit de Părintele Antonie în ziua numirii sale ca episcop (<i>Londra, 29 noiembrie 1957</i>)	331
Capitolul 9 – Fragmente din interviul acordat de Părintele Antonie de Suroj cu ocazia înscăunării sale ca mitropolit (<i>1966</i>)	336
Capitolul 10 – Cuvânt la alegerea noului Patriarh al Moscovei și al întregii Rusii (<i>Londra, 24 iunie 1990</i>)	341

Partea a IV-a

SENSUL SPOVEDANIEI

Capitolul 1 – Sensul Spovedaniei	349
Capitolul 2 – Spovedania ca vindecare (<i>Londra. Cuvânt rostit în zilele Postului Nașterii Domnului din anul 1991</i>)	377
Capitolul 3 – Spovedania ca întâlnire cu Hristos și cuvântul Lui (<i>Londra. Cuvânt ținut în Postul Nașterii Domnului, în ziua de 17/30 decembrie 1995</i>)	403
Capitolul 4 – Împăcarea cu Dumnezeu	436
Capitolul 5 – Convorbiri cu adolescenții	449
Capitolul 6 – Despre Spovedanie și despre Împărtășirea cu Sfintele Taine (<i>răspunsuri la întrebări</i>)	471
Capitolul 7 – Cuvânt despre spovedanie (<i>duminică, 19 decembrie 1999</i>)	525

Partea a V-a**SPOVEDANIA DE OBȘTE**

Lămurire	533
Capitolul 1 – Spovedania de obște din zilele Postului Nașterii Domnului din anul 1978 (<i>decembrie 1978</i>)	535
Capitolul 2 – Spovedania de obște din zilele Postului Mare (<i>24 februarie 1979</i>)	540
Capitolul 3 – Spovedania de obște din zilele Postului Mare (<i>23 februarie 1980</i>)	544
Capitolul 4 – Spovedania de obște din zilele Postului Mare (<i>4 aprilie 1981</i>)	548
Capitolul 5 – Spovedania de obște din zilele Postului Nașterii Domnului (<i>2 ianuarie 1982 – după calendarul iulian</i>)	553
Capitolul 6 – Spovedania de obște din zilele Postului Mare (<i>26 martie 1983</i>)	555
Capitolul 7 – Spovedania de obște din zilele Postului Nașterii Domnului (<i>4 ianuarie 1986 – după calendarul iulian</i>)	558
Capitolul 8 – Spovedania de obște din zilele Postului Mare (<i>29 martie 1986</i>)	562
Capitolul 9 – Spovedania de obște din zilele Postului Mare (<i>21 februarie 1987</i>)	567
Capitolul 10 – Spovedania de obște din zilele Postului Nașterii Domnului (<i>30 decembrie 1989 – după calendarul iulian</i>)	576
Capitolul 11 – Spovedania de obște din zilele Postului Mare (<i>31 martie 1990</i>)	589
Crâmpeie de viață	597

Purtarea de grijă față de suflete, călăuzire către Împărăție Cuvânt de mărturie

„Păstorul cel bun își pune viața pentru oile sale”. El este cel care pleacă în căutarea oiței celei pierdute și când o găsește, o ridică și o poartă pe umerii Săi...

Sunt doar câteva imagini pe care le întâlnim în Noul Legământ, care ne grăiesc atât de convingător și care ne încurajează să pătrundem pe cât ne este nouă cu puțință în această taină a jertfelniciei Bunului Păstor care își pune viața pentru oilele sale.

Dar bunul și marele Păstor Hristos este Cel care a luat asupra Sa păcatul lumii, Cel care ne-a purtat pe umerii Săi și ne mai poartă încă, până la sfârșitul veacurilor. Prin jertfa Sa ne-a deschis o cale, aceea de purtare a crucii spre Înviere, spre Lumină, spre învierea cea launtrică a sufletului.

Astfel și noi, pășind pe această cale, se cuvine să devenim la rândul nostru martori ai luminii, ai Învierii.

Dar suntem noi oare pregătiți să înțelegem și să învățăm ceva din taina acestei iubiri jertfelnice? Suntem noi gata să asumăm ființa celui de lângă noi, a celui pe care nu-l putem înțelege, nu îl putem iubi și pe care nu îl cunoaștem, aceluia altfel decât noi? Suntem noi gata să asumăm păcatul fratelui, al aproapelui nostru, în așa fel încât să devenim una cu acest frate, pe care trebuie să-l luăm și să-l purtăm pe umerii noștri (până acolo unde îi este lui bine) până la casa Tatălui?

Este și una dintre întrebările fundamentale ale Mitropolitului Antonie de Suroj, cel care a păstorit timp de cincizeci

de ani dioceza Surojului din Marea Britanie și care, prin viața și dragostea sa de părinte, s-a dovedit a fi un adevărat păstor și purtător de grijă față de suflete până în ultimele clipe ale vieții sale. Căci chiar când mai avea foarte puțin de trăit, el încă se mai gândea la toți cei pe care îi purta în cugetul lui, pentru care voia să se roage, dar nu mai reușise să o facă. Știind că nu va mai avea timpul necesar pentru a-i pomeni (de-aici), a alcătuit o listă cu numele acestora și a înmânat-o unui preot ucenic apropiat, rugându-l să-i preia el în grija lui. Este doar un mic exemplu despre felul în care (nu ne uita și) ne purta în rugăciunile lui.

El ne-a purtat pe mulți dintre noi pe umerii săi și în inima sa mult lărgită, primitoare și mult iubitoare, călăuzindu-ne pașii cu atenție și cu de Dumnezeu insuflată grijă spre un liman al păcii și al împăcării, spre libertatea fiilor lui Dumnezeu.

Însăși prezența sa emana multă blândețe, căci privirea sa caldă, un cuvânt de alinare, o binecuvântare, aducea după sine tămăduire. Cuvântul său era un cuvânt viu, pentru că era insuflat din viață, din ceea ce-i fusese dat să trăiască, să înțeleagă și să vadă și la alți sfințiți trăitori ai Duhului. Acest buchet de cuvântări dovedește aceasta. Ascultând aceste sfaturi pline de înțelepciune, ascultătorul care crede în acest cuvânt primește imbold și încurajare pentru a le împlini în propria viață. Vlădica Antonie pune el însuși în practică tot ceea ce îi învăța pe alții, exprimând prin fapte grija lui plină de dragoste și de înțelegere pentru oricine venea să-i ceară ajutor, mângâiere, un cuvânt de învățătură, de îndreptare.

Taina Spovedaniei, Taina primenirii omului lăuntric prin căință și împăcare, era una dintre temele ce îl preocupau în mod deosebit pe Vlădica Antonie, pentru că își dădea seama de multele lacune de care suferim noi, creștinii zilelor

noastre, mai ales trăind într-o lume atât de secularizată și desacralizată, unde domnește împrăștierea și unde din păcate nu există deseori modele demne de urmat.

De aceea, la parohia din Londra, el a inițiat o serie de cuvântări catehetice mult folositoare pentru adulți, mai ales pentru cei nou-veniți în Biserica Ortodoxă. În perioada Postului Mare și a Postului Crăciunului, ele se organizau sâmbăta și aveau menirea să prilejuiască un timp de reculegere, de interiorizare, de cercetare a cugetului, ca pregătire pentru spovedanie.

Aceste zile de reculegere se numeau și zile de retragere („retreat”), retragere din tumultul vieții de zi cu zi, pentru a putea pune de o parte puțină vreme foarte necesară pregătirii pentru spovedanie.

O astfel de zi începea cu o Sfântă Liturghie, după care imediat urma un cuvânt de introducere al Vlădicăi Antonie, care propunea celor adunați o temă de gândire inspirată, de exemplu, din parabola fiului risipitor, aceasta tot în vederea regăsirii lăuntrice în duhul căinței. Urma o perioadă de tăcere și de cercetare a cugetului, care dura vreo trei sferturi de oră, fiecare căutând pentru sine un colțișor mai retras în biserică sau în curtea bisericii, unde să stea în liniște. După aceasta, urma o mică agapă cu cele aduse de fiecare și puse la mijloc pentru a fi împărtășite. Apoi Vlădica Antonie ținea un al doilea cuvânt, urmat de alte trei sferturi de oră de liniștire. Urma spovedania obștească, moment în care se venea în mijlocul bisericii și, îngenunchiați în duhul fiului rătăcitor, în duh de căință, ascultam spovedania Vlădiciei Antonie, în care ne regăseam, și care putea foarte bine să fie spovedania noastră, a fiecăruia dintre noi. După rugăciunea de dezlegare, Vlădica îndemna pe toți cei care aveau nevoie de o spovedanie personală să poată veni separat să o facă. Sentimentul cu care se încheia o

asemenea zi era acela al unei comuniuni desăvârșite în inima acestei comunități ce renăște ca rod al acestei lucrări de primenire lăuntrică și împăcare, și ca rod al iscusitei și de Dumnezeu insuflatei păstoriri a iubitului nostru Părinte Vlădica Antonie de Suroj, de binecuvântată pomenire. Se cuvine să mulțumim Domnului pentru acest neprețuit dar și la rândul nostru să rodim din cele semănate cu atâta dragoste și grijă în inimile noastre. Să ne ajute Dumnezeu!

Monahia Anastasia

Capitolul 4

Despre pregătirea pentru preoție

(răspunsuri la întrebări)

Întrebare: Studenții noștri petrec multă vreme în biserică la rugăciune. Având posibilitatea să devină buni teologi și, în același timp, să se ocupe îndeajuns de mult și cu rugăciunea, să devină păstori buni, cum socotiți că ar fi potrivit să le îmbine pentru a nu ajunge niște „mormoloci”?

Mitropolitul Antonie: Socotesc că vremea școlii este vremea în care trebuie să aduni cu multă osteneală, cu luare-aminte, cu mare convingere, tot ceea ce este de folos pentru viața care ți se așterne înaintea ta. Să-ți formezi niște principii de viață desăvârșite firește că nu este cu putință, este încă prea devreme, pentru că o atitudine față de viață și niște principii personale cu privire la ea ți le poți forma numai după ce le cunoști pe cele care deja există; nu este cu putință să ai o părere de o asemenea importanță formată pe temeliile nestatornice ale unei credințe superficiale. Trebuie mai întâi de toate să citești, să te documentezi, să cugeți și să nu te grăbești a generaliza numaidecât cele pe care le înveți. De pildă, cu privire la Sfinții Părinți: trebuie păstrate, în ceea ce-l privește pe fiecare dintre ei, propria lui personalitate, problematica

de care se ocupă, părerile, care pot trata diferite aspecte ale viețuirii în Hristos, și toate acestea pentru a ține minte (iar aceasta are o mare însemnătate: a viețui cu conștiința că trăim totuși ancorați într-o istorie) că acea trăsătură a chipului Ortodoxiei care ni se dezvăluie nouă este, pe de o parte, conștiința Bisericii, iar pe de alta, numai un chip, chiar dacă în hotarele acestuia se ascunde o bogăție nesfârșită de nuanțe și profunzimi. Și atâta vreme cât noi încă nu am cunoscut ceea ce alții deja au cunoscut, trebuie să ne grăbim să o facem. Altminteri ni se va părea că suntem fantastic de originali, numai că, din nefericire, vom fi și singurii care o vom crede. Un oarecare gânditor francez spunea că nimeni nu se simte atât de original ca gândire, precum se simte cel care nu a citit niciodată ce au gândit deja alții. Bogăția de gândire de care lumea aceasta este plină nu este deloc de neglijat. Și te poți oricând adăpa din ea și este posibil ca nici măcar să nu mai știi ce și de unde ai adunat, ci pur și simplu să vezi că ai început să construiești pe temelia ei. Dar aceasta încă este puțin.

M-am izbit și eu, cândva, de aceeași problemă, atunci când am isprăvit cursurile de liceu. Se trăia la noi destul de sărăcuț. Așa se face că eu voiam să merg să lucrez într-o fabrică, numai că ai mei au insistat să continui să învăț. Mă gândeam: ce să mai tot învăț, când eu nu-mi doresc decât, în primul rând, să mă rog, iar în al doilea, să lucrez ceva, ca să avem din ce trăi. Mi se părea că sunt trădător pe două fronturi. Iar după șapte ani de universitate am înțeles câtă dreptate avuseseră ai mei; înțelesesem eu deja ceva mai înainte, că starea aceea de „congelat” în care trăisem (de parcă m-ar fi pus pentru șapte ani la păstrare în frigider – părea că nu fac nimic de folos nimănui, nici pe ai mei nu-i hrăneam, pe mine

mă strecuram ici-colo, nici lui Dumnezeu nu mă rugam) era numai o părere. Pentru că, în realitate, s-a dovedit că acei șapte ani mi-au dat posibilitatea să devin medic – un lucru folositor deci –, m-au învățat foarte multe chestiuni legate de disciplina minții, dacă nu mai mult, măcar în ceea ce privește atitudinea mea față de îndoială. Anii mei de școală m-au învățat cum să ascult starea sufletului omului...

De aceea, cred că nu aveți a vă teme de această condiție de învățăcei în care vă aflați; numai să căutați, de pildă, cu toată curăția cugetului, să dobândiți cunoașterea – adevărata, obiectiva cunoaștere, cunoașterea a ceea ce există cu adevărat, și nu „ceea ce este de ajuns enoriașilor mei”. Pentru că în această ordine a minții, a intelectului, enoriașii voștri poate că nici nu vor avea nevoie să cunoască îndeaproape teologia Sfântului Grigorie Palama, dar, în planul vieții duhovnicești, dacă sunt creștini ortodocși, ei vor trăi teologia Sfântului Grigorie Palama. Nu există nici o dogmă în Ortodoxie care să nu aibă legătură nemijlocită, fără echivoc, cu viața duhovnicească. Eu nu mă pot numi pe mine însumi „duhovnic”, ci, pur și simplu, „dacă balta nu are pește, și racul e bun”, dar la mine vin oameni în fiecare ziulică de la Dumnezeu, primesc oameni timp de paisprezece ceasuri pe zi. Ei vin să vorbim despre sufletul lor, despre rugăciune, despre îndoieli, despre una și alta. Iar eu văd mereu cum problemele lor, cere-rile lor, sau, pur și simplu, mersul, curgerea vieții lor este o răsfrângere a ceea ce dogmatica ortodoxă a exprimat prin dogma Sfintei Treimi, prin dogma despre purcederea Duhului Sfânt, despre energii, despre esență, despre persoane, ipostasuri, despre tot ceea ce, la un moment dat, ești nevoit să înveți la școală și-ți sună

uneori parcă a chineză. Numai că oamenii aceia nu au stat să se gândească la teologie ca și cum ar fi vrut să mai inventeze ceva. Nu. Pur și simplu, teologia s-a născut din nevoia omului de a exprima în cuvinte deplina experiența religioasă pe care o trăiau ei – a lor, personală, și a omenirii întregi.

De aceea, să nu socotiți niciodată că ar exista vreo învățătură care să poată fi numită teologie abstractă. Există oameni așa, mai „abstracți” ca structură, oameni care nu pot păși pe pământ, dar care nici la cer nu ajung, ci plutesc așa, asemenea norilor, între cer și pământ, dar teologie abstractă nu există. V-am mai spus că mi-ar fi foarte ușor să vă arăt cum dogma Sfintei Treimi se vedește și în fundamentele, în rădăcinile sociologiei și ale științei relațiilor interumane, cum prin ea se soluționează un șir întreg de afecțiuni psihice ale vremii noastre, iar aceasta eu o cunosc din experiența pe care am avut-o, lucrând ani de zile în clinicile de psihiatrie și având neîncetat de-a face cu oameni. Iar dacă dogma Sfintei Treimi poate avea o atât de mare acoperire, ce să mai spunem de dogma Întropării sau despre Taine etc. De aceea spun: învățați, străduiți-vă să înțelegeți, să surprindeți nu doar ceea ce este comun tuturor scriitorilor bisericеști – aceasta este ușor –, ci mai degrabă ceea ce este a fiecăruia, unic și irepetabil. Aceasta, pe de o parte.

Apoi, învățați-vă să vă rugați! Este diferență între citirea rugăciunilor și rugăciune. Învățați-vă anume să vă rugați și nu să fiți buni tehnicieni ai rugăciunii. Știți, sunt astfel de oameni care citesc uluitor, cântă minunat, uneori chiar slujesc cu părută umilință, dar, în același timp, sufletul lor colindă pe aiurea, sau care, pur și simplu, pot să transmită altuia ceea ce ei înșiși nu au înțeles

(pentru că Dumnezeu le-a dat acest dar – glasul sau o atitudine potrivită). Nu! Trebuie să te rogi! Iar aici, iată, se pune problema timpului.

Noi cu toții ne aflăm sub puterea timpului, dar aceasta se petrece din vina noastră. Timpul nu este nimic. Faptul că vremea se scurge și că noi pururi ne grăbim spre ceva sunt două lucruri total deosebite unul de celălalt. Graba este starea sufletului. Să luăm un exemplu. De pildă, la țară, pe o caniculă insuportabilă, te duci la câmp și mergi repede, hotărât, cu vioiciune, și nu te grăbești nicăieri, pentru că nu ai unde să te grăbești. Iar altădată vezi cum un om cară două geamantane, și încă, pe deasupra, vreo trei saci, și se grăbește cumplit, dar de mișcat, de înaintat, înaintează ca melcul. Graba stă în aceea că omul vrea întotdeauna să fie cu o jumătate de verstă înaintea propriei persoane: nu acolo unde se află, ci întotdeauna un pic mai înainte. Și câtă vreme omul trăiește astfel, nu se va ruga niciodată, pentru că omul care nu este aici nu se poate ruga, iar cel care este aici nu se roagă. Mi se pare grav acest aspect.

Iertați-mă, dar aș vrea să vorbesc despre aceasta mai pe înțeles. Eu am găsit un fel de calitate a vremii, în niște împrejurări, să zicem, foarte prielnice. În vremea ocupației germane, în Paris, am fost ofițer în Rezistența Franceză și m-au arestat. Firește că ceea ce spun acum eu nu teologhiseam în momentele acelea, ci doar a fost această experiență, care a însemnat fundamentul pentru cele ce au urmat. S-au petrecut lucrurile astfel: am intrat la metrou și m-au luat. În clipa aceea am înțeles că tot trecutul meu dispăruse, și aceasta din două pricini: mai întâi, pentru că dacă mă aruncă cine știe pe unde, nu va mai fi vorba de nici un trecut, căci eu va trebui să stau pur și simplu acolo și nimic din cele ce au fost

Capitolul 5

Preotul în parohie

*(Radio BBC: convorbiri cu
Protoiereul Serghei Hakkel, mai-septembrie 1993)*

Întrebare: Cum se alege omul care va deveni preot? Cum găsești un astfel de om? Și ce trăiește el în acele clipe, când se pregătește pentru cele ce îi stau înaintea? Este o chemare? Dacă da, de la cine?

Mitropolitul Antonie: Două pot fi izvoarele acestei chemări. Unii oameni simt sau cred că Însuși Dumnezeu îi cheamă; un oarecare glas lăuntric îi încredințează că singura cale pe care pot păși este preoția, că aceasta este ceea ce Însuși Domnul așteaptă de la ei și că ei nu POT decât să răspundă acestei chemări.

Pe unii îi alege poporul. Știu cazuri în care preotul a fost ales chiar de oamenii care nădăjduiau că el le va fi păstor, îndrumător și sprijin. Aceasta înseamnă că sunt oameni care, în ochii celorlalți enoriași sau ai confrăților preoți, sunt pregătiți din toate punctele de vedere pentru a putea primi preoția, dar cărora nici prin minte nu le-a trecut vreodată gândul că ar putea deveni preoți – fie pentru că se simt nevrednici de această chemare, fie pentru că, pur și simplu, nu s-au gândit niciodată că ar putea face acest lucru. Se întâmplă

ca omul să fie ales de obște, adică de oameni care vin înaintea episcopului și îi spun: „În mijlocul nostru se află un om în care noi vedem ca pecetluit chipul preoției. El nu caută aceasta, este chiar foarte probabil ca EL să nu se fi gândit la aceasta niciodată, dar noi avem încredințarea lăuntrică a faptului că este chemat la aceasta”.

Dacă vrei un exemplu: însăși hirotonia ta a fost determinată de astfel de circumstanțe. La mine au venit oameni care au zis: „De ce nu îl hirotoniți pe Serioja? Noi am putea, cu inima deschisă, să mergem la el la spovedanie”. Tu însuși nu ai avut acest sentiment că nu poți pe lume să urmezi altă cale, dar câțiva oameni au văzut în tine această pecete a preoției. Iar eu cred că acesta este un lucru foarte important.

Când omul simte singur o chemare, se ivește situația pentru cei chemați să poarte răspunderea pentru el, ca aceștia să trebuiască să îl urmărească cu luare-aminte, să cântărească lucrurile, pentru că, de obicei, asemenea chemări au loc în tinerețe, din preocuparea lor pentru aceasta. Când la mine vine un tânăr care îmi spune: „Mă preocupă gândul preoției, simt că aceasta este chemarea mea, cum să mă lămuresc în acest sens?” – eu întotdeauna răspund: „Uite un cuvânt din Sfânta Evanghelie: Domnul i-a întrebat pe ucenicii Săi: «Gata sunteți voi să beți paharul pe care îl voi bea Eu? Gata sunteți să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?» (ceea ce înseamnă: Gata sunteți voi să vă împărtășiți de groaza aceea care Mă așteaptă pe Mine?). Mergi, dar, acasă și te socotește bine, nu doar o zi, ci mai multă vreme: dacă Hristos ți s-ar adresa cu această întrebare, ai putea tu, cu toată seriozitatea, ținând cont de preocuparea pe care o ai, de capacitățile pe care ți le cunoști,

de tăria caracterului tău, de tăria credinței tale etc., să răspunzi: «Da!». dacă răspunsul tău este «Da!», atunci chestiunea este hotărâtă sau, mai bine zis, pregătită mai înainte de tine. Iar mai departe, se vor adăuga celelalte criterii”.

Este nevoie ca oamenii care se află în jurul, să-i zicem, candidatului la preoție să vadă în el un posibil păstor al sufletelor lor. Dacă oamenii din jur nu văd în el mai nimic, aceasta dă de gândit. Nu zic că, în final, poporul nu ar putea să greșească în alegerile pe care le face. Îmi amintesc de un preot pe care l-am hirotonit eu; îl cunoșteam foarte bine și în profunzime. Era un om extrem de retras și închis în sine, iar cei din jurul lui nu-l cunoșteau mai deloc. Iar când eu am pus problema hirotoniei lui, ei s-au împotrivit: „Este cu neputință; nu-l cunoaștem deloc! Nu avem nici o șansă să ajungem până la el și nici el nu-și va face cărare către sufletele noastre!”. Eu am spus: „Bine, iau eu aceasta asupra mea, pentru că sunt cu totul încredințat că acest om va fi cu adevărat un preot bun”.

Se înțelege că cel dintâi criteriu care ar trebui urmărit cu seriozitate este viața morală a candidatului. Și nu vorbesc aici numai despre comportamentul cel din afară, ci despre integritatea personalității sale morale, despre moralitatea principiilor lui de viață. Din acest punct de vedere, cel ce voiește să devină preot, și în vremea pregătirii, și mult timp mai înainte de aceasta, fără îndoială că se spovedește la unul și același preot, iar duhovnicul lui trebuie să-și formeze o imagine a personalității sale cântărite și sub acest aspect, al moralității. De altfel, atunci când se pune problema hirotoniei, duhovnicul se poate opune, fără să fie nevoit să explice nimic.

Întrebare: Poate, oare, să fie o normă aceea ca parohia să-și aleagă singură sfințiții slujitori?

Mitropolitul Antonie: Cândva, așa au și stat lucrurile, și aceasta ar putea deveni din nou un firesc al lucrurilor. Eu nu pot să cred, de pildă, că într-o parohie de trei, patru sau cinci mii de oameni, nu s-a găsit nici un om întru care să nu se odihnească harul Duhului Sfânt. Numai că oamenii nu se uită după aceasta, nu caută, pentru că socotesc că nu e treaba lor aceasta, ci a întâistătătorilor. Întâistătătorii, adică preoțimea locului, episcopii, patriarhul, școala de teologie sau cine mai vreți iau o hotărâre, iar mai apoi, precum grâul în pământ, îl aruncă pe om în mijlocul lor. Dar, în mod firesc, parohia ar trebui să fie capabilă să se maturizeze, să își crească fiii în chip atât de responsabil, încât aceia să se maturizeze și ei, fiecare, astfel încât să poată spune: „Iată, printre noi sunt câțiva oameni care, încet, încet cresc duhovnicește către marea Taină care se săvârșește prin preoție”. Iar aceasta ar trebui să fie, de fapt, o normă.

Adesea se întâmplă că tânărul vrea să devină preot – vorbește cu preotul lui de parohie, acela vorbește cu episcopul, i se dă recomandare, învață la seminar, apoi la Teologie, după care îl trimit la parohie, cel mai adesea la una la care nu a fost niciodată, unde nu cunoaște pe nimeni, unde totul îi este străin. Slavă lui Dumnezeu dacă el este mai priceput și mai abil, dacă are o minte fină, ca să simtă această parohie și să înțeleagă pe ce cale să o conducă. Dar se poate găsi dintr-odată într-o parohie unde totul îi este atât de străin și unde așa îi vor și rămâne toate până la moarte: străine.

Și mai adaug ceva. După alegere, adică după ce oamenii au zărit în om pecetea Duhului lui Dumnezeu,

următorul pas pe care noi, aici, în eparhia noastră, îl săvârșim în chip obligatoriu este să-l invităm pe acest om la adunarea tuturor preoților noștri (are loc de mai multe ori pe an, în funcție de împrejurări, dar nicio dată nu sunt mai puțin de două), pentru ca preoții să-l cunoască, să-l observe, să încerce să îl înțeleagă, să își facă o oarecare părere despre el. Pentru că ar fi nedrept ca episcopul să ia singur această hotărâre, știut fiind că urmările acestei alegeri vor cădea pe umerii parohiei și al confrăților preoți. Și abia după aceea vine cea din urmă hotărâre, a mea, pentru că eu, ca arhiereu, trebuie să-mi asum deplina, definitiva răspundere pentru hirotonia lui. Așa cred eu că ar trebui să se desfășoare lucrurile.

Întrebare: Este un început puternic ancorat în sobornicitate. Aici și parohia are rolul ei și episcopul ia aminte la părerea oamenilor și lucrează în consecință...

Mitropolitul Antonie: Da. Mai este un aspect pe care l-am amintit în treacăt. Duhovnicul candidatului la preoție, fără să aibă dreptul de a divulga cele auzite la spovedanie, are totuși dreptul ca, fără să dea nici un fel de lămuriri, să se opună hirotonirii. Aici se îmbină două aspecte: pe de o parte, duhovnicul nu poate sub nici o formă să facă publică tragedia vieții omului; pe de altă parte, știind că are acest fel de neajunsuri care îi vor compromite preoția, pentru că va purta răspunderea pentru tot răul pe care îl va duce cu el, știind că el va fi răspunzător de pierzarea oamenilor, preotul trebuie să spună: „Nu!”. Episcopul nu are dreptul să ceară lămuriri; este dator să vorbească foarte serios cu duhovnicul, să se asigure, adică, de faptul că hotărârea luată este una responsabilă, dar, dacă există acest veto, atunci

așa va și rămâne. Eu o singură dată am fost împotriva hirotonirii unui om, și nu pentru că ar fi fost un „smințitor de suflete”, ci pentru că îl cunoșteam ca om și știam că niciodată nu va putea să poarte povara unei parohii și nici o parohie nu va putea purta povara care era el.

Întrebare: Aceasta este o procedură foarte bună. Preasfinția voastră o întrebuințați. Dar cine altcineva o mai face? Este ea primită în alte eparhii ale Rusiei ca normă, ca regulă?

Mitropolitul Antonie: Că este primită ca normă, acesta este un lucru cert. Dar cât de larg este întrebuințată, aceasta depinde de multe. În primul rând, de perseverența episcopului. El poate cere ca aceste lucruri să fie primite și puse în practică cu foarte mare luare-aminte; de asemenea, depinde de însușirile preotului. Dar acest principiu există și se aplică. În același timp, un rol însemnat îl are și măsura în care candidatul însuși crește duhovnicește, precum și legătura pe care el o are cu ceilalți enoriași. Îmi amintesc de un tânăr; el dorea să se facă preot, iar eu socoteam că va fi, într-adevăr, un preot bun (acum nu mai este la noi; a devenit, da, un preot bun și slujește în America). Dar au venit enoriașii la mine și mi-au spus că maniera lui de adresare (provenea dintr-o familie simplă) este cam prea familiară, că bate oamenii pe umăr etc. Eu i-am spus atunci că trebuie să se învețe să fie mai reținut, că joacă un rol important ceea ce ajunge la urechile preoților ori ale episcopului din ceea ce vorbește el cu enoriașii. Firește că omul nu trebuie să stea acum ca o icoană falsă, adică să stea de parcă ar fi de neatins, de parcă în el nu ar fi nimic altceva, în afară de duhovnicie; dar, pe de altă parte, nu ar trebui să se facă o problemă pentru enoriași prin felul în care se poartă cu ei.

Întrebare: Enoriașii și slujitorii din parohie reprezintă, ce-i drept, o parte, însă eu mă gândesc mai degrabă la omul care pleacă la seminar sau la Teologie, care învață într-un mediu străin și, ca atare, confrății săi nu prea au înrâurire asupra lui, nu au nici măcar posibilitatea de a-l prețui, de a-l cunoaște cel puțin.

Mitropolitul Antonie: În acest caz există riscul unei loialități reciproce și, de aceea, trebuie să ai oarecare rețineră, să fii cu luare-aminte. Dacă se arată a fi un tovarăș nu foarte de nădejde, un prieten neloial etc., aceasta firește că iese ușor la iveală. Dar mai sunt și alte însușiri care pot ieși la suprafață numai în anumite împrejurări. În aceste cazuri, ar fi potrivit ca cineva să vorbească cu părinții candidatului (și nu mă refer aici la cineva pe linie oficială, ci, de pildă, la preotul locului). Dacă se vedește astfel că el este un nepricopsit sau că se poartă cu frații și cu surorile lui într-un chip arogant și disprețuitor, de felul: „Măi, eu o să fiu preot, da' tu cine ești?”, atunci trebuie să renunți la tot și să spui: „Nu, nouă așa ceva nu ne trebuie”; pentru că, până la urmă, nu trebuie uitat faptul că preotul se cade a se gândi la sine ca la un slujitor, și nu ca la un șef.

Întrebare: După cum mi se pare mie, această măsură este una destul de rară în ziua de astăzi...

Mitropolitul Antonie: Cred că este una destul de rară, dar trebuie avută în vedere și lucrată tot mai mult. Ceea ce vorbim noi acum se aplică sau nu se aplică, dar mi se pare că avem nevoie de tot mai multe garanții în acest sens.

Întrebare: Dată fiind această nevoie foarte mare de preoți, pe care Biserica o resimte acum, uneori se grăbește

cu hirotonirea unor oameni care nu au trecut, ca să zicem așa, proba de garanție la capitolul păstorirea sufletelor...

Mitropolitul Antonie: Și lucrul acesta are primejdiile lui. Pe de altă parte, din câte știu eu, pentru parohii se alege dintre oamenii care, ani de zile, au slujit cu preotul în Sfântul Altar sau au fost citeți. Poate că le lipsește pregătirea teologică, dar această pregătire o poți face apoi încetul cu încetul. În schimb, ei au, ca să spunem așa, o experiență a dumnezeieștilor slujbe, pe de o parte, iar pe de alta, sunt cunoscuți oamenilor din parohie, precum și preotului, cărora le este limpede că acest om poate fi hirotonit mai întâi ca diacon, apoi preot, pentru că el și slujbele le va sluji cu evlavie, conform tipicului și după cuviință; pe de altă parte, parohia îl cunoaște ca pe un om integru din punct de vedere moral, tată de familie, în stare a-i povățui și pe alții pe temelia experienței sale de om.

Firește că fiecare trebuie să aibă o oarecare pregătire duhovnicească. Mie îmi pare un pic stânjenitor să vorbesc despre aceasta, ca unul care, eu însumi, nu am studiat niciodată la seminar. Dar având o oarecare cultură, omul poate citi literatură, poate vorbi cu acei oameni care sunt mai pregătiți decât el. Pe mine m-a format, să spun drept, mai întâi de toate slujirea, pe de o parte, iar pe de alta, cititul și prietenia strânsă, discuțiile cu Părintele Gheorghe Florovsky, cu Vladimir Nicolaevici Lossky și cu alți oameni de talia lor. Ei nu m-au învățat „predându-mi” ca la școală, dar, de-a lungul multelor discuții pe care le-am purtat vreme de câteva zeci de ani, am mai primit și eu câte ceva. Dacă, în parohie, citețul sau ipodiaconul, de-a lungul a câțiva ani, stă de vorbă cu preotul, cu diaconul și cu alți frați

Capitolul 1

Despre viața duhovnicească și duhovnici¹

Tema cuvântului meu este viața duhovnicească și înduhovnicirea, ori, dacă socotiți mai potrivit să spunem, po-vățuirea duhovnicească sau purtarea de grijă față de suflete.

Aș dori mai întâi să lămurim puțin sintagma „viață duhovnicească, duhovnicie”, pentru că obșteasca noastră înțelege ca, atunci când vorbim despre ea, să ne referim la diferitele expresii pe care le îmbracă, așa cum sunt, de pildă, rugăciunea, nevoința, iar aceasta se vede limpede, bunăoară, din scrierile Sfântului Teofan Zăvorâtul. Socotesc însă că viața duhovnicească stă în aceea că în noi se săvârșește lucrarea Duhului Sfânt, iar nu totalitatea acelor manifestări exterioare prin care o definim noi în mod obișnuit; viața în duh stă tocmai în acea tainică lucrare pe care Duhul Sfânt o săvârșește cu omul.

Iar aceasta, dintr-odată, ne limpezește poziția pe care ne situăm față de înțelegerea vieții duhovnicești, căci atunci nu se mai pune problema ca omul să trebuiască a fi educat după cine știe care principii sau învățat cum să se adâncească

¹ Cuvânt susținut la cea de-a doua Conferință Internațională despre Religie și Știință, desfășurată sub denumirea „Teologie și viață duhovnicească” [Moscova 11-18 mai 1987], organizată cu prilejul sărbătoririi a o mie de ani de la încreștinarea Rusiei.

în rugăciune și nevointă urmând niște șabloane. Ci atunci, duhovnicul, indiferent de adâncimea propriei viețuiri în duh, ar lua aminte la ceea ce Duhul Sfânt săvârșește cu omul, i-ar încălzi sufletul spre primirea Lui, l-ar feri pe om de înșelare, de căderi, l-ar ține departe de clătinarea credinței. În acest chip, lucrarea duhovnicului poate părea pasivă, dar, pe de altă parte, ea se vădește a fi cu mult mai adâncă decât suntem noi înclinați să credem.

Înainte de a trece mai departe, aș dori să spun două cuvinte despre aceea că noi dăm înțelesuri diferite conceptului de creștere în viața duhovnicească, de „înduhovnicire”. Socotesc că există trei tipuri de duhovnici.

Cel dintâi, în ordinea „creșterii”, să spunem, este preotul care a primit harul preoției, cel care are nu doar dreptul, dar și puterea de a săvârși Sfintele Taine: Taina Euharistiei, a Botezului, a Sfântului Maslu, și de asemenea Taina Mărturisirii, care este, de fapt, taina împăcării omului cu Dumnezeu. Marea primejdie care îl pândește pe preotul tânăr și lipsit de experiență, dar plin de entuziasm și nădejde, este aceea că, uneori, tinerii care ies de pe băncile școlilor teologice își închipuie că hirotonia întru preot i-a umplut de înțelepciune, de experiență, chiar și de darul „deosebirii duhurilor”, transformându-se în felul acesta în ceea ce întâlnim adesea sub denumirea de „tineri stareți/stăreți”². Cu alte cuvinte, fără a avea încă o oarecare maturitate duhovnicească, fără a avea cel puțin acea cunoaștere care să se poată numi proprie experiență, ei socotesc

² Aici vlădica face un mic joc de cuvinte, puțin ironic, pentru a arăta nefirescul acestei așezări a lucrurilor, întrebuintând împreună două cuvinte opuse: млад, care vine de la cuvântul младенец, care înseamnă prunc, copil, sau de la молодой, care înseamnă tânăr, și cuvântul старец, cu sensul de „bătrân îmbunătățit”, formând sintagma младостарец, pe care am ales să o parafrazăm prin termenul arătat.

că deja au învățat tot ceea ce este de trebuință ca să-l poată lua de mână pe păcătosul care se căiește și să-l ducă deja de pe pământ la cer.

Și, din nefericire, aceasta se petrece mai peste tot și nu arareori: tânărul preot, în virtutea puterii primite de sus prin Taina Preoției, fără să mai adauge la aceasta experiența unei adevărate viețuiri în duh, la care, de altfel, Domnul l-a și chemat, începe să își povățuiască fiii duhovnicești prin tot felul de „porunci”: „Asta să nu faci”, „Asta să faci”, „Literatură din aceasta să nu citești”, „Mergi la biserică”, „Fă metanii”... Iar rezultatul este o caricatură de viață duhovnicească, pe care o duc „cei care le-au căzut jertfă” lor și care fac, poate, întocmai ceea ce făcut toți nevoitorii, numai că aceia lucrau astfel iscusindu-se tot mai mult în trăirea unei vieți în duh, iar nu ca niște animale dresate. Iar în ceea ce îl privește pe duhovnic, pentru el aceasta este o adevărată catastrofă, căci pătrunde într-un ținut în care nu are nici dreptul să pătrundă, nici experiența necesară. Dacă, iată, zăbovesc asupra acestui aspect, o fac pentru că este o problemă vitală pentru preoții noștri.

Stareț este doar acela care primește de la Duhul Sfânt această harismă; este un dar de la Dumnezeu. Iar a te deprinde să fii stareț este cu neputință, așa cum este cu neputință să-ți alegi să fii genial. Putem cu toții să visăm să fim geniali, dar nu este prea greu de înțeles că Beethoven sau Mozart, Leonardo da Vinci sau Rubliov au avut o asemenea genialitate, care nu se poate deprinde în nici o școală din lumea asta, care nu se poate deprinde nici măcar ca urmare a unei îndelungate experiențe – ea este numai darul Duhului Sfânt.

Lungesc discuția pe această temă, dar nu întâmplător, ci pentru că eu socotesc că este o chestiune fundamentală – vitală, aș zice – poate că în Rusia mai mult decât în țările

Apusului, iar aceasta pentru că în Rusia preotul ocupă un rol central în viața oamenilor. Și, adesea, tinerii preoți (tineri fie ca vârstă, fie ca experiență duhovnicească) își „comandă” fiii duhovnicești în loc să îi crească. Iar a-i crește înseamnă a se raporta la ei și a lucra cu ei așa cum un grădinar lucrează cu florile sau cu plântuțele: are a cunoaște bine solul, felul plantelor, condițiile în care au fost sădite, cele ce țin de climă și atâtea altele, și numai așa poate fi de folos, poate ajuta, iar aceasta este, de altfel, și tot ceea ce poate el face: ajută plântuța să se dezvolte în firescul ei. A frânge personalitatea unui om pentru a-l face după propriul tău chip este cu totul necuvenit. Un scriitor bisericesc din Apus spunea: „Fiul duhovnicesc trebuie să fie purtat numai către el însuși, iar calea de străbătut prin întreaga sa viață, către firescul lui, poate fi adesea foarte lungă”. În Viețile Sfinților vedem cum cei mai mulți dintre stareți știau să facă aceasta. Stareții știau să fie ei înșiși, dar știau și să vadă în celălalt omul lăuntric, excepțional și unic, și știau să dea fiecăruia puțința de a deveni el însuși, iar nu o replică a propriei lor personalități sau, încă și mai rău, o copie la indigo a celorlalți.

Iar ca pildă pentru aceasta să luăm din chiar istoria Bisericii Ruse: întâlnirea dintre Cuvioșii Antonie și Teodosie de la Pecerska. Teodosie a fost crescut de marele Antonie, dar viețuirea unuia, din acest punct de vedere, nu este copia celuilalt, căci Antonie a fost pustnic, iar Teodosie întemeietorul vieții de obște. Ai zice: cum a putut Antonie să-l pregătească pe Teodosie să facă ceea ce el însuși nu a făcut, cum a putut să-l crească să fie ceea ce el însuși nu a dorit niciodată să fie, să ducă o astfel de viețuire către care, de altfel, pe el Domnul nici nu îl chemase? Socotesc că aici este neapărat de trebuință să deosebim între dorința

noastră de a-i face pe oameni după chipul nostru și dorința de a-i face după chipul lui Hristos.

Stăreția, așa cum am mai spus, este un dar dumnezeiesc. Este, dacă vrei, un fel de „genialitate duhovnicească”, iar pentru aceasta niciunul dintre noi nu își poate îngădui să se poarte ca un stareț. Dar mai este și o stare de mijloc – aceasta este „părințenia” (paternitatea duhovnicească). Dar și aici, adesea, tânărul (și uneori nu așa tânărul) preot, doar pentru că i se spune „dom’ părinte!”, își închipuie că nu mai este un simplu preot care spovedește, ci părinte cu adevărat, în sensul acela în care Pavel spunea despre sine: „Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți” (I Cor. 4, 15) și despre care a vorbit, la vremea sa, și Cuviosul Serafim de Sarov. „Părințenia” constă în aceea că oarecine – poate să nu fie neapărat preot – a născut un om la o viață în duh, un om care, privind la el, a văzut, cum spune vorba, în ochii lui și pe chipul său strălucind lumina vieții veșnice și, pentru aceasta, a putut veni la el să-i ceară a-i fi învățator și povățuitor.

Ceea ce este specific unui tată este aceea că este de un sânge cu fiul său, iar în viața duhovnicească, Părintele este de un duh cu ucenicul său. Și astfel, îl poate purta, pentru că între ei există o adevărată împreună-glăsuire nu doar duhovnicească, ci și sufletească. Vă amintiți probabil că, în vremea ei de înflorire, în pustia egipteană se găsea o mulțime de nevoitori și de povățuitori; dar oamenii nu își alegeau povățuitorul după măsura slavei de care se bucura acesta, nici pentru că despre el se vorbeau numai lucruri minunate, ci mergeau către acela pe care l-ar fi înțeles și care, la rândul său, i-ar fi înțeles pe ei.

Iar acesta este un lucru nu lipsit de însemnătate, pentru că ascultarea nu înseamnă să împlinești orbește porunca

unui om care are asupra ta o oarecare putere, fie ea materială, fizică, duhovnicească sau sufletească; ascultarea stă în aceea că omul, alegându-și povățuitorul în care are desăvârșită încredere, în care vede ceea ce el însuși caută, îl ascultă nu doar în fiecare din cuvintele pe care i le spune, dar chiar și din tonul vocii, sârguindu-se să se folosească de întreaga personalitate a învățătorului său pentru a se depăși pe sine, împărtășindu-se de toate darurile experienței aceluia și încercând să treacă dincolo de acele hotare ale creșterii pe care le-ar fi atins doar prin propriile puteri. Ascultarea este, mai înainte de toate, năzuința de a asculta, de a auzi nu doar cu mintea, nu doar cu urechea, ci cu toată ființa, cu inima deschisă, plină de evlavie către contemplarea tainei duhului celuilalt.

În ceea ce îl privește pe părintele duhovnicesc care v-a născut în duhul sau care v-a luat spre creștere după ce un altul v-a născut și care își poate asuma „părințenia” pentru sufletul vostru, acesta, la rândul său, va privi cu evlavie la lucrarea pe care Duhul Sfânt însuși o săvârșește în sufletul vostru. Părintele duhovnicesc, ca, de altfel, orice preot de parohie de bună credință, trebuie să fie în stare (iar aceasta se dă, adesea, ca rod al silirii de sine, luării aminte și evlaviei către cel care vine la el) să întrezărească în omul de dinaintea lui acea frumusețe a chipului lui Dumnezeu, frumusețe pe care omul nu o pierde niciodată în chip desăvârșit. Chiar când omul este întunecat de păcat, duhovnicul trebuie să vadă în el icoana care a suferit vătămări din pricina condițiilor vieții, a nepurtării de grijă a omului sau chiar a profanărilor; să vadă în el icoana și să se plece cu evlavie înaintea a ceea ce a rămas din ea, și, de dragul acelei frumuseți dumnezeiești pe care încă o mai păstrează, să se sârguiască a înlătura tot ceea ce urâțește chipul dumnezeiesc din om. Părintele Evgraf Kovalevski, încă mirean

Capitolul 4

Atitudinea față de duhovnic

(răspunsuri la întrebări)

Întrebare: V-ați întâlnit de-a lungul vieții cu problema alegerii unui duhovnic, a unui îndrumător? Cum s-au întâmplat lucrurile în cazul Înaltpreasfinției voastre? În condițiile în care trăim noi, aceasta este o problemă. Cum poate fi ea rezolvată în chipul cel mai drept și mai bun?

Mitropolitul Antonie: Prima parte a întrebării este una ușoară. Cea de-a doua însă este pentru mine aproape de nerezolvat, pentru că, spunând „în condițiile în care trăim noi”, eu deja mă tem să dau un răspuns, pentru că eu aceste condiții nu le știu sau, mai degrabă, ceea ce știu eu nu poate fi îndeajuns pentru a putea da un răspuns. Dar voi răspunde totuși. Mai întâi, chipul în care credința în Dumnezeu și-a făcut loc în viața mea m-a convins din prima clipă că, și dacă nici măcar un singur om pe lumea asta nu mă poate ajuta, Dumnezeu, exact aici poate lucra cu mine și poate face tot. Este o stihiră din Duminica slăbănogului, cel ce zăcuse vreme de treizeci și opt de ani paralizat și venea la Scăldătoarea Oilor, așteptând vindecarea, și în această stihiră se spune: „... căci om nu avea să-l arunce în scăldătoare.

Iisus, Fiul Mariei, S-a pogorât din ceruri ca să îi dea tămăduirea”, încât prima mea încredințare, din experiență, din ceea ce eu am cunoscut în chip nemijlocit, a fost aceea că este cu putință ca nimeni din lumea aceasta, nici măcar un singur om, să nu mă poată ajuta, dar că pot, cu toată încrederea, să fiu convins că Dumnezeu mă ajută și că, din acest punct de vedere, al părăsirii, nu am absolut nici un motiv pentru a-mi fi frică.

În al doilea rând, eu am fost fericit în cazul alegerii duhovnicului, pentru că eu nu l-am căutat în mod special; mă gândeam numai la el în clipa în care îmi făcusem planul: „Iată, de acum am găsit cuvântul Evangheliei, mă duc în pustie și voi trăi asemenea părinților din veacul al patrulea”. Numai că am mai întârziat veacurile cu încă vreo șaisprezece, încât din gândurile mele nu mi-a ieșit niciunul; dar îmi amintesc cum s-au petrecut acestea... desăvârșit îmi amintesc. Este un cuvânt des întâlnit în Sfântul Munte: nimeni nu se poate lepăda desăvârșit de toate, în lumea aceasta, de nu va vedea pe chipul măcar al unui singur om strălucirea Împărăției cerurilor sau a veșniciei. În amintesc cu lux de amănunte cum, pentru prima dată în viață, m-am dus la Metocul „Sfinții Trei Ierarhi” – la vremea aceea, singura biserică din Paris care ținea de Patriarhie – și cum am întârziat la Priveghere; preotul urca pe scări, iar eu m-am uitat la el și am văzut pe chipul său o frumusețe care nu era din lumea aceasta. Nu vreau acum să spun că strălucea de o lumină ca de soare sau altceva de felul acesta, dar ceea ce am văzut atunci a fost pentru mine răspunsul. Eu nu știam cine era, dar m-am dus la el și l-am întrebat: „Ați fi de acord să fiți părintele meu duhovnicesc?”. Și mi-a fost părinte duhovnicesc până când a trecut din această viață.

A plecat la Domnul la trei luni după ce am fost eu tuns în mantie. Și multă vreme nu m-am priceput ce să fac mai departe, pentru că, după o astfel de experiență trăită în găsirea unui duhovnic, pur și simplu gândul de a trece pe la toți preoții posibili sau de a-ți imagina pe Ștefan, Ivan, Mihail sau Petru era de-a dreptul stupid. Îmi amintesc cum stăteam la mine și mă gândeam ce să fac. Și, dintr-odată, desăvârșit de limpede, în sufletul meu au sunat cuvintele: „De ce îți cauți duhovnic? EU SUNT VIU”. Și, cu aceasta, căutările mele au luat sfârșit.

Referitor la viața de aici sau care nu este de aici... Sunt o serie întreagă de povestiri din viețile mai multor sfinți. De pildă, acea nevoitoare (îmi scapă acum numele ei) care, toată viața sa, năzuise să aibă un duhovnic și căreia Însuși Domnul i-a spus: „Nu părăsi năzuința pe care o ai, dar Eu ți-l voi trimite atunci când voi socoti că îți este de trebuință”. Iar ea, toată viața ei, și-a căutat calea, și-a împlinit menirea pe cât i-a fost cu putință, până când, în cele din urmă, Domnul i-a trimis un om care i-a desăvârșit-o. Iar eu aș fi spus: te poți spovedi la cine se nimerește, poți trăi deplin viața Bisericii, poți să faci ascultare de cuvântul Evangheliei, poți să faci ascultare de graiurile Duhului Sfânt, Care vorbește inimii și minții noastre și, în același timp, cu toate acestea, să nu încetezi a te ruga Domnului: „Doamne, trimite-mi, Te rog, pe omul care să desăvârșească ceea ce eu am lucrat din dragoste pentru Tine” – dar fără tulburare, știind că, dacă aceasta nu o împlinește Dumnezeu, nici altcineva nu va face aceasta pentru tine, așa încât poți să nu te temi. Dacă Domnul nu dă, El Își va lua și răspunderea pentru aceasta; și mergi cu pace sau, mai bine zis, lunecă cu pace pe apele vieții Bisericii, fără

toate, să se roage împreună. Iar acolo unde sunt adunați doi sau trei în numele Lui, Hristos va fi și El printre ei, iar Duhul Sfânt îi va povățui.

Iată cu ce mai avem nevoie să ne lămurim: firește că sunt situații în care se pune problema unei alegeri între dreapta și stânga, se întâmplă bifurcații ale drumurilor, intersecții. Dar foarte des ne întrebăm noi: „Oare care e voia lui Dumnezeu? Să procedez așa sau altfel? Și tot foarte adesea, mi se pare că, dacă Domnul care, în clipele acelea, este chiar lângă noi, ar fi să vorbească atunci cu noi direct, limpede, ne-ar spune: „Mie Mi-e tot una ce vei alege. Ceea ce contează pentru Mine este cum vei împlini ceea ce vei alege”. Nu va începe să joace rolul celui ce alege: mergi tu pe drumul acesta ori pe celălalt; „în ce măsură vei împlini, cu conștiința curată, cu onestitate, ceea ce ai de îndeplinit – aceasta este important...”. Vă dau un exemplu care, probabil, nu va avea ecou vis-a-vis de întrebarea dumneavoastră, dar îmi amintesc de un tânăr care a venit la mine înainte de război și m-a întrebat: „Ce să fac? Să mă fac medic sau preot?”. I-am spus: „Aceasta chiar deloc nu contează; singurul lucru care contează este ce fel de medic vei fi sau ce fel de preot vei fi”. Și îmi pare mie că, foarte des, așa se pune problema.

Firește că, dacă se pune problema alegerii între a fi credincios sau a te face trădător, să fii – chiar dacă înfricoșat – ucenic sau iudă, să fii Petru cel care s-a lepădat de trei ori sau să fii Iuda, situația este limpede, neîndoielnic, într-o măsură semnificativă. Numai că foarte, foarte adesea ni se pare că la Domnul există numai o singură cale de ales; că, dacă nu alegem ceea ce voiește Dumnezeu, facem nu știu ce, care nu mai poate fi îndreptat, și stricăm planul lui Dumnezeu. Eu cred însă că la

Domnul sunt mai multe căi pentru fiecare situație. Dar felul în care împlinim, cu ce curăție a inimii, cu ce calitate, trăinicie, cu ce așezare lăuntrică – aceasta este cu mult mai important și cred că, aici, doi sau trei se pot ajuta îndeajuns de mult unii pe alții. Și duhovnicul nu întotdeauna poate ajuta; chiar duhovnicul care trăiește cu tine în aceleași condiții, care știe tot ceea ce ar trebui să știe, nu este obligatoriu ca întotdeauna să poată să-ți spună ce trebuie să faci. Pentru că aici se ivește o altă problemă: voia lui Dumnezeu nu stă în aceea ca fapta ta să fie cât mai morală și mai dreaptă. Voia lui Dumnezeu, cel mai adesea, între două sau trei ieșiri drepte, o alege pe cea pe care noi oricum o așteptam cel mai puțin. Pentru că Domnul nu caută ca fiecare faptă a noastră sau fiecare lucru al nostru să fie cât mai aproape de desăvârșire, ci cât mai utile; iar util înseamnă că El vrea să te ducă, să ne ducă undeva anume. Și sunt momente când o faptă greșită poate aduce mai mult rod decât una dreaptă, dar din care n-ai înțeles nimic. Imediat am să vă lămuresc cele spuse cu un exemplu.

În viața Cuviosului Ioan Colov se spune că, oarecând, a venit la el un frate tânăr și i-a spus: „Dă mulțumire Domnului împreună cu mine, căci toate ispitele mele s-au ridicat”. Ioan Colov i-a spus: „Spune-mi, mai înainte de a mulțumi Domnului, când te-ai simțit mai mult atârând de El, și mai neputincios, și mai neajutorat tu însuși: când te aflai în ispită ori acum?” „Când mă aflam în ispită!” „Și când te rugai mai fierbinte, vărșându-ți toată inima înaintea Lui: atunci sau acum?” „Atunci!” Și așa mai departe, un șir întreg de întrebări. Iar la sfârșit, Ioan i-a răspuns: „Întoarce-te la pustie și roagă-te Domnului să-ți dea înapoi toate ispitele, căci

nu ai ajuns încă la măsura de a putea trăi drept fără ele!”. De aceea, atunci când noi gândim în categorii, totul să fie curat, drept, neted, dus până la capăt, se arată că nu căutăm întotdeauna lucrul de care avem nevoie cu adevărat. Firește că nu vreau să spun prin aceasta că putem, de acum, în mod conștient, să lucrăm nedrept, incorect, dar căutarea căii noastre este adesea mai importantă decât găsirea ei, pentru că, dacă tu închizi ochii și te va duce cineva de mână la țintă, nu vei ști niciodată pe ce drum ai mers ca să ajungi acolo, te vei afla mai sărman decât omul care de zece ori se va târî și va căuta, dar care va ști pe dinafară fiecare piatră, fiecare ridicătură de pe această cale.

Întrebare: Dar nu este acesta un lucru riscant? Vreau să spun: Îngerul s-a arătat lui Iosif și i-a spus: „Ia-L pe Prunc și pe mama Lui și mergeți în Egipt”. Dacă el ar fi făcut ascultare, dar mai târziu, poate că ar fi fost cu adevărat prea târziu. De aceea, întotdeauna există un acut sentiment al responsabilității în aflarea gândului Domnului.

Mitropolitul Antonie: Da, acesta, fără îndoială, este un acut sentiment al responsabilității; dar trebuie să ții minte mereu că, mai mult decât tine, Dumnezeu Se îngrijește și de mântuirea ta și de aceea ca toate să fie bune. Nu tu ai grijă de aceste lucruri – El are! Lui Îi este milă cu mult mai mult decât îți este ție. El înseamnă după mântuirea ta de o mie de ori mai mult decât poți tu măcar să-ți închipui, pentru că El știe cu adevărat ce înseamnă, de fapt, mântuirea și ce înseamnă pierzania, iar tu nu știi. Tu știi, oarecum, câte ceva din ce înseamnă acestea – un pic mai rău, un pic mai bine, dar El știe cu adevărat ce este viața și ce este moartea.

Capitolul 6

Despre Spovedanie și despre Împărtășirea cu Sfintele Taine

(răspunsuri la întrebări)

Întrebare: Înaltpreasfinția voastră, cum ar fi de înțeleș pocăința, de vreme ce simți faptul că ești păcătos chiar și fără să comiți anumite fapte. Concret: cum să ne curățim de păcate?

Mitropolitul Antonie: Noi întotdeauna despărțim păcatul de păcătoșenia care ne împinge spre a comite o faptă sau alta: „Mint, fur, sunt certăre!”, dar aceasta este numai înfățișarea exterioară pe care o îmbracă starea noastră lăuntrică de păcătoșenie. Esența adâncii noastre stări de păcătoșenie constă în aceea că eu am pierdut legătura cu Dumnezeu, mi-am pierdut întregimea; toate celelalte se trag de aici. Dacă eu simt că în mine nu sunt păcate „deosebite” care să mă răpună, aceasta înseamnă, în primul rând, că eu încă niciodată nu am simțit ce înseamnă să stai față către față cu Dumnezeu, nu am simțit încă niciodată cu adevărat ce am pierdut, ce îmi lipsește. În al doilea rând: pentru aceasta te poți pocăi, în sensul că poți striga către Domnul, zicând: „Doamne, Eu pe Tine nu Te cunosc cu adevărat; doar din auzite știu câte ceva despre Tine, petrec alături de

Tine numai câteva minute, după care multă vreme nu mai stau cu Tine. Ce să fac? Nu știu ce să mă fac, dar ajută-mă. Nu mă pot ridica la cer, dar Tu ai coborât la noi, așa că, Te rog, ajută-mă Tu!...". Păcătoșenia noastră stă tocmai în aceea că suntem departe de Dumnezeu nostru.

Sunt, fără îndoială, păcate care ne depărtează de Dumnezeu, dar, cumva, cu ele este mai ușor să ieși la liman, pentru că sunt ceva concret: știu că mint, știu că mă cert cu oamenii, știu că fur. Și atunci poți să-ți pui întrebarea: de unde toate acestea? În ce fel eu, om cinstit, m-am trezit că sunt hoț?... Majoritatea întrebărilor așa vin: simțim că suntem oameni cinstiți, și furăm; simțim că nu suntem niște oameni de nimic, și ne vedem spunând minciuni. Cum se poate una ca asta? Aceasta se poate din pricina faptului că noi nu luăm seama la noi înșine, nu dăm răspuns în fața propriei conștiințe atunci când săvârșim un lucru sau altul așa cum îl săvârșim. Cu minciuna ne e cel mai la îndemână să ne descurcăm, pentru că ni se pare că, până la urmă, ce este minciuna? Un pic de înfrumusețare a realității, nițel fard. De fapt însă, minciuna este ceva cu mult mai înfricoșător. De ce diavolul este numit tatăl minciunii? Pentru că minciuna este încercarea de a construi o lume care nu există, dar în care tu ai scăpat de primejdie, ești în siguranță și poți să-l prinzi pe celălalt. Aceasta este o pânză de păianjen, iar păianjenul ești tu. Aceasta este ceva cu adevărat înfricoșător. Nu este deloc o nevinovată încercare de a-ți construi o viață mai tihnită. Bineînțeles, se înțelege că nu spun că, în cazul în care ziceți: „Iertați-mă, la ora șase nu voi fi acasă”, pentru că aveți nevoie să vă odihniți atunci, aceasta nu este o minciună satanică, ci mă refer la acele minciuni care au devenit firea omului, ceea ce se întâmplă

adesea. Dar minciuna, oricum ar fi ea, există construirea unei lumi nereale, iar în lumea nereală Dumnezeu nu este, pentru că Dumnezeu este realitatea absolută. Iată cum se pune problema, de fapt. Pe măsură ce în noi există doze de ne-realitate, în aceeași măsură noi ne despărțim de Dumnezeu.

Este un loc unde Apostolul spune că nu este important ce fel de păcat săvârșim, ci important este că, prin aceasta, devenim păcătoși. Aceasta noi o putem înțelege destul de ușor. Să ne închipuim un râu: pe un mal este Împărăția lui Dumnezeu, iar pe celălalt, împărăția oamenilor, unde de asemenea stăpânește și satana. Nu contează că am trecut râul pe aici sau pe acolo, important este că l-am trecut, că te afli deja în această parte și nu în cealaltă, și, cu asta, basta. Problema nu este cea a unui păcat mare sau mic, ci aceea că vă aflați deja pe acea parte a râului unde nu mai puteți face nimic. Chiar și împărțirea păcatelor în păcate de moarte și păcate care nu sunt de moarte poate fi adesea o mare păcăleală.

Întrebare: Nu am frica de păcat. Ce este de făcut în acest caz?

Mitropolitul Antonie: Singurul chip de a conștientiza grozăvia păcatului este de a-i înțelege urmările. Nu știu cum se poate face aceasta în orice situație, dar în multe cazuri, dacă te gândești la păcat ca la ceea ce te desparte de Dumnezeu, ca la fărâmițarea noastră lăuntrică, la ruperea comunității cu aproapele, la răceală, la pierderea dragostei, a prieteniei, la ruperea de toată lumea înconjurătoare (puteți numi asta ecologie, dacă voiți), și vezi cum se aștern apoi lucrurile, atunci vei înțelege ce este păcatul. Să zicem, setea noastră, egoismul, dragostea noastră de a avea, de a stăpâni, de a

deține, reprezintă păcatul, iar aceasta se poate lega și de oameni. Este un loc la Proorocul Isaia unde se spune: „Iată postul bineplăcut lui Dumnezeu”, și mai departe face o întregă listă de lucruri care lui Dumnezeu Îi sunt bineplăcute și, între altele: „Dați libertate celor luați în robie”. Și mă gândeam uneori cât de des unul dintre soți gândește despre celălalt: „O, de m-ai lăsa și pe mine să mă odihnesc un pic!..”. Cât de des spun copiii despre părinții lor: „O, de nu m-ați fi ținut tot timpul înlănțuit!”. De câte ori probabil că și prietenii se gândesc: „Da, sigur suntem prieteni, dar nu mă sâcâi tot timpul, dă-mi și mie un strop de libertate!..”.

Gândiți-vă, dar, cum stau lucrurile cu dragostea voastră față de oamenii din jurul vostru sau față de lucruri, ori față de munca voastră, ori față de ce vreți, inclusiv față de Biserică. Biserica, și ea, sărăcuța, pătimește din pricina „dragostei” noastre.

Întrebare: Cum să învățăm să ne pregătim cu adevărat pentru Spovedanie? Cum să învățăm să ne vedem păcatele? Cum să învățăm să ne căim cu adevărat pentru ele și să le urâm?

Mitropolitul Antonie: Cineva dintre Părinți sau dintre Scriitorii bisericești asemena Spovedania cu cel care curăță o ceapă. Dacă iei o ceapă, la început, pur și simplu, poți să curăți cu mâinile toate foile uscate fără să curgă încă nici o lacrimă, pentru că deocamdată totul e uscat. Apoi începi să iei strat după strat și, pe măsură ce ajungi mai adânc, lacrimile încep să curgă tot mai mult, până ce dai de miez, care încă nu a fost hrănit cu acele substanțe usturătoare, ci e dulce. Și atunci ajungi să guști dulceața Spovedaniei.

Și iată, trebuie să ne ocupăm cu pregătirea și cu tot acest proces al Spovedaniei întocmai după cum gospodina se ocupă de curățatul unei cepe. Începi mai întâi

cu mâinile să faci în așa fel încât toată coaja, pojghița, să se dea la o parte, fără să aștepți ca din aceasta să vină plânsul. Dar dacă nu cureți de acestea, nici la straturile adânci, vii nu ajungi. De aceea, cel dintâi lucru este să-ți pui întrebarea: în ce anume mă simt eu vinovat? Aceasta este o întrebare foarte personală. Eu! Nu să apuci să te întrebi cum te vede Dumnezeu. Lasă-I Lui grija aceasta! El gândește gândurile Lui! Tu să îți pui singur ȚIE întrebarea despre tine însuți! Dacă vrei mai concret, poți spune așa: dacă s-ar face că, dintr-odată, toți oamenii m-ar vedea din cap până în picioare, ce m-ar tulbura, ce m-ar izbi, ce m-ar cutremura? Ce anume ar face să-mi fie rușine, să-mi fie înfricoșător, m-ar face să vreau mai degrabă să intru sub pământ? Se prea poate ca acestea să nu fie lucruri cu totul ieșite din comun, cine știe ce culmi ale păcatului, este posibil chiar să fie ceva ce, în mod obișnuit, nici nu este omului o pricină de prea mari păreri de rău; cu toate acestea, pentru mine, lucrul respectiv mă face să-mi fie o mare rușine. Se întâmplă că nu îmi este câtuși de puțin rușine că am săvârșit o mulțime de urâciuni, dar pentru faptul că mi-am mințit prietenul, da, îmi este cumplit. Nu mă tulbur, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic că am făcut un lucru sau altul, în chip grosolan, tăios, strident, necruțător; dar iată, acest lucru mi-a mușcat din suflet, mi-a sfârtecat conștiința. Și iată, pune-ți întrebarea, chibzuieste, treci prin acest întreg proces de reflecție: presupunând că aș fi văzut pe de-a întregul, din cap până în picioare, care este acel lucru care m-ar face să-mi fie rușine, să-mi fie frică, să-mi fie scârbă de mine însumi? Care este acel lucru care m-ar face să cer îndurare, să nădăjduiesc că, dacă voi fi cruțat, voi fi mai mult decât oricare altul? Aceasta, pe de o parte.